

CONSIDERACIONS PER A L'ELABORACIÓ D'UN DOCUMENT DE VOLUNTATS ANTICIPADES

I.- Introducció i fonamentació del Document de Voluntats Anticipades:

En el nostre dia a dia no acostumem a tenir present que en algun moment ens puguem trobar en una situació crítica de salut, ni tampoc ens plantejem el nostre final de vida. Sovint, viure una situació propera d'un familiar o conegut ens hi fa pensar. Llavors ens comencen a preguntar com serà el nostre final i si ens agradaria poder tenir dret a decidir. Els avenços de la medicina han fet possible l'allargament de la vida amb tractaments i mesures de suport vital, no sempre desitjats per la persona o d'acord amb els seus valors i preferències, i això ens pot generar certa preocupació.

Alhora, el reconeixement de l'autonomia de les persones en tots els àmbits de la vida i també en l'àmbit de la salut, ens dona protagonisme de manera que en qualsevol context i també al final de la vida, més que mai, puguem decidir. Fins i tot en situacions en que les persones ja hem perdut aquesta autonomia, disposem d'eines perquè es respecti la nostra voluntat.

En aquest sentit, cal esmentar que diversos texts internacionals, tals com la Carta Europea de Drets del Pacient (2002) o la Declaració universal de Bioètica de la Unesco (2005) propugnen que s'ha de respectar l'autonomia de la persona i el dret a participar activament en totes les decisions que concerneixen la seva salut.

La llei 20/2017 de drets i deures dels usuaris i dels professionals del sistema sanitari i sobre la història clínica, aprovada el dia 27 d'octubre del

2017¹, regula el dret de tota persona a expressar anticipadament les seves preferències, indicacions o instruccions relacionades amb la seva salut .

En els casos en què la persona es troba en la impossibilitat d'expressar la seva opinió, el Document de Voluntats Anticipades (en endavant DVA) és la millor manera de preservar el dret de l'individu a la gestió de la seva pròpia vida, recollint aquesta voluntat per escrit en el DVA.

A fi de difondre aquest dret del ciutadà i amb la finalitat que aquest pugui ser exercit, el Comitè Nacional de Bioètica d'Andorra ha considerat necessari publicar el present document amb la intenció de fomentar el debat i contribuir a resoldre les múltiples qüestions que es poden plantejar a l'hora de redactar el DVA.

II.- Definició i objectius:

Les voluntats anticipades són unes instruccions escrites que l'atorgant, persona major de setze anys, de forma plenament conscient i lliure, adreça als eventuais centres sanitaris o professionals responsables sobre la seva atenció sanitària futura, pel cas què en un moment donat no es trobés en condicions de prendre decisions per si mateix.

L'objectiu principal de les voluntats anticipades és assegurar que, quan la persona hagi perdut la capacitat de participar en la presa de decisions, l'atenció sanitària que rebi sigui conforme, en la mesura que sigui possible, a les seves preferències, indicacions o instruccions. Ben entès que les voluntats anticipades sempre quedaran en un segon pla, si l'interessat està en condicions de donar la seva opinió en temps present.

Les voluntats anticipades afavoreixen el diàleg amb la família i l'entorn de confiança de l'interessat i els allibera de la responsabilitat de prendre decisions difícils que no els pertanyen i que poden comportar un

¹ BOPA núm 75/2017

sentiment de culpa. Alhora dona seguretat jurídica al professional sanitari en tant que actua respectant la voluntat de la persona.

1.- Qui pot redactar un document de voluntats anticipades?

Tota persona major de setze anys, si és plenament competent en el moment d'atorgar-lo i ho fa lliurement, té dret a redactar un document de voluntats anticipades. Tanmateix, no es tracta d'una obligació sinó una opció voluntària i lliure del ciutadà.

2.- Quan?

El document de voluntats anticipades pot ser redactat en qualsevol moment. No obstant, és habitual redactar-lo en les següents circumstàncies:

- Una persona sana pot desitjar redactar un DVA, a fi que es conegui la seva opinió en relació a certs actes mèdics, pel cas que per causa d'un accident o malaltia imprevisible es trobés en la impossibilitat, de forma perllongada, de manifestar la seva opinió (infarts, accident vascular cerebral, traumatisme, etc.).
- Una persona que pateix una malaltia crònica o degenerativa pot tenir interès en redactar el DVA, pel cas que sobrevingués un empitjorament del seu estat de salut que no li permetés expressar la seva opinió.
- Una persona que es troba en una situació de final de vida pot desitjar indicar en un DVA, la seva voluntat en relació a determinats tractaments mèdics.

3.- Com?

El DVA s'ha d'emetre en una de les dues formes següents:

- ✓ Per escrit i davant de tres testimonis, majors d'edat i amb plena capacitat d'obrar, dos dels quals, com a mínim, no han de tenir

relació de parentiu fins al segon grau (pares, fills, avis i germans), ni familiar per raó de matrimoni o situació de fet equivalent, ni estar vinculat per relació patrimonial amb l'interessat. Els professionals sanitaris que no estiguin directament vinculats amb l'assistència directa de l'interessat també poden ser testimonis.

✓ Davant de Notari.

Tanmateix, els professionals tindran en compte, en la seva presa de decisions, les voluntats que hagi expressat una persona plenament competent i que en tinguin constància fefaent, malgrat que no estiguin formalitzades en un DVA.

4.- Com donar a conèixer el DVA i com conservar-lo?

L'interessat hauria d'entregar dit document a una persona de la seva confiança i trametre'l al metge referent. El professional sanitari que rep un DVA ha d'incorporar-ne una còpia a la història clínica de l'interessat.

Alhora és aconsellable depositar-lo al Registre Nacional de Voluntats Anticipades, adscrit al Ministeri de Salut. Aquest dipòsit no és un requisit de validesa, però és recomanable fer-ho, per tal de garantir que es conegui la seva existència quan hagi d'ésser consultat.

5.- Durada i revocació del DVA:

Les voluntats anticipades no caduquen, però poden ser revocades o modificades en qualsevol moment per la persona interessada. Aquesta modificació pot afectar el contingut de les instruccions donades i també la designació del representant (veieu apartat III.5).

En cas d'existir més d'un DVA, és vàlid el darrer.

6.- Aplicació del DVA:

L'existència d'un DVA del que se'n té constància, implica la responsabilitat ètica i legal de tenir en compte el seu contingut i respectar-lo. Els

professionals que atenguin a la persona en situació crítica i sense que pugui expressar la seva voluntat, hauran de verificar si té o no atorgat el document (consultar a la història clínica i al registre nacional), i ajustar la seva actuació a les instruccions que hi figurin.

No obstant això, el professional ha de fer-ne una lectura prudent i interpretant la situació que presenti la persona, de manera que la seva aplicació respongui sempre al respecte de la seva voluntat, però dintre dels límits legals i d'acord amb la bona praxi:

- Seria un límit legal el fet que en el DVA es demani una actuació contrària a l'ordenament jurídic, demanda que el professional no podrà atendre.
- Seria un límit de bona praxi la petició d'una actuació sanitària que vagi en contra de les bones pràctiques establertes, si bé en qualsevol cas caldrà respectar el rebuig a un tractament, encara que aquest sigui eficaç. En nom de la bona praxi no es pot imposar un tractament en contra de la voluntat de la persona.

Amb tot, en l'aplicació del DVA és molt recomanable que el professional sanitari prengui les decisions en consens amb el representant (veieu l'apartat III.5), si s'ha designat, i sinó amb la família, tot i tenir sempre com a objectiu respectar la voluntat de l'atorgant. En cas de dubtes o conflicte, és també aconsellable consultar al Comitè d'Ètica Assistencial del SAAS.

De l'aplicació del DVA cal deixar-ne constància a la Història Clínica, amb les anotacions que es consideri pertinent.

III.- Contingut del DVA:

El DVA permet plasmar per escrit:

- 1. Els valors que es consideren essencials en el procés de la malaltia i el final de la vida.** La persona pot expressar els principis o valors que li són

de vital importància i considera que poden fonamentar les seves decisions i preferències en una determinada situació crítica. Alguns exemples de situacions són: la impossibilitat de comunicar-se amb altres persones, l'alteració greu de la consciència, patir un dolor físic, psíquic, una pèrdua d'autonomia o un perllongament de la vida en una situació irreversible que percep com a insuportable.

Aquests principis es poden veure vulnerats en diverses situacions clíniques, i la seva expressió en el DVA pot orientar l'actitud que l'equip sanitari ha d'emprendre quan no s'ha previst unes instruccions detallades a seguir en una situació sanitària concreta o aquestes generin dubtes.

- 2. Situacions sanitàries concretes en què es vol que es tinguin present les instruccions.** Aquestes situacions sanitàries poden resultar molt clares quan la persona ja pateix una malaltia crònica, degenerativa o tumoral avançada, i coneix l'evolució probable a la fase terminal del procés. Però les situacions també poden ser imprevisibles, com per exemple un traumatisme cranioencefàlic o bé un ictus, que deriven en un coma irreversible. Les situacions recollides poden ser més genèriques o no ajustar-se tant a un diagnòstic concret. En aquests supòsits caldrà interpretar la voluntat de la persona amb l'ajuda del representant, si n'hi ha, o la família.
- 3. Instruccions o límits concrets sobre el procediment o tractament sanitari en les situacions previstes.** La persona manifesta en aquest punt del document si accepta o refusa una pràctica en particular en les situacions sanitàries concretes indicades en l'apartat anterior: la reanimació cardiopulmonar, el suport vital càrdio-respiratori, la connexió a un aparell de diàlisi renal, l'alimentació, hidratació artificial, sedació, mesures de confort, etc. Cal dir que quan la decisió de la persona és refusar un tractament, el professional l'ha de respectar sempre, encara que no coincideixi amb el criteri clínic. Si la indicació de la persona és una demanda concreta serà l'equip sanitari qui valorarà si està indicada o no. L'objectiu últim ha de ser procurar el màxim confort i alleujar el patiment.

- 4. Instruccions sobre la sedació al final de la vida destinada a pal·liar el patiment.** En aquest apartat la persona indica si desitja, en cas d'interrupció dels tractaments que mantenen la vida artificialment, que se li practiqui una sedació profunda i continuada per tal de tractar el dolor i desconfort. Aquesta sedació disminueix el nivell de consciència fins al final de la vida.

- 5. Designació del representant.** El representant actua com a interlocutor vàlid envers l'equip sanitari. Aquest equip l'ha de consultar en cas que les instruccions del DVA no siguin prou concretes i requereixen interpretació. El representant ha de conèixer la voluntat del seu representat, i prendre decisions sempre en el seu interès. Alhora s'aconsella que hagi participat en el seu procés de reflexió. En la designació del representant és important que la persona valori que aquell no pugui estar condicionat o sotmès a conflictes d'interès. L'opinió del representant preval per damunt de la dels familiars. La designació d'un representant no és obligatòria, però sí molt convenient.

- 6. Expressió d'altres desitjos.** La persona pot expressar la seva voluntat en relació a desitjos concrets que, a més de l'equip sanitari, poden donar indicacions a altres professionals: la donació d'òrgans, la tria de l'entorn on es vol ser atès (hospital o domicili), de l'assistència espiritual que es desitja rebre, o dels detalls sobre l'enterrament o la incineració.

IV.- Recomanacions:

Malgrat que ens sigui difícil pensar en les situacions sanitàries que poden afectar la nostra presa de decisions, en la nostra pròpia mort o en el nostre final de vida, el DVA és l'eina que ens pot ajudar a reflexionar sobre aquests moments i a definir què volem i com ho volem.

- ✓ A l'hora de redactar el DVA és important prendre el temps necessari per reflexionar sobre el que es vol de manera serena, sense precipitacions.

- ✓ Pot parlar amb el seu metge o amb altres professionals, per tal que li expliquin les diferents opcions en el cas de no poder expressar la

seva opinió. Així mateix pot exposar amb tranquil·litat els seus desitjos i les seves voluntats post-mortem.

- ✓ Pot parlar o no d'aquest tema amb els seus familiars i amics però és important que faci saber que ha redactat un DVA i que en deixi constància en la història clínica.
- ✓ És important comentar amb el representant els punts essencials del document, el què permetrà respectar les seves preferències, indicacions o instruccions, arribat el moment d'aplicar el DVA.
- ✓ Tingui en compte que no es podran aplicar instruccions del DVA que siguin contràries a la llei.
- ✓ És important tornar a llegir el document al cap d'un temps per comprovar que està d'acord amb el que va manifestar. En cas contrari, recordi que el pot modificar o revocar.
- ✓ En cas de no poder escriure personalment el DVA, el pot fer redactar per un professional, un familiar o un amic, sota la seva supervisió.
- ✓ El DVA és un document confidencial, sempre propietat de la persona titular. Un cop estigui elaborat, s'han de fer els tràmits necessaris per tal que en quedi constància a la seva història clínica i, si es vol, al Registre Nacional, a fi de facilitar-ne la consulta quan sigui necessari.
- ✓ Per tal que aquest document pugui ser degudament identificat cal que hi figuri:
 - Nom i cognoms
 - Data i lloc de naixement
 - La data en què ha estat redactat
 - Identificació i signatura dels tres testimonis, si escau
 - La seva signatura

A. Badis
